

آمریکا، اسرائیل و تشکیل سازمان امنیت و اطلاعات کشور (ساواک)

امید وقوفی

<http://www.irdc.ir/fa/content/17937/default.aspx>

پس از برکناری بختیار ریاست ساواک بر عهده پاکروان قرار گرفت و حسین فردوست با عنوان قائم مقام ساواک وارد آن سازمان شد. در این دوره ماموران ساواک توسط یکی از اساتید سازمان جاسوسی اسرائیل (موساد) تحت آموزش « بازجویی » قرار گرفتند. به نظر سیا، نقش اصلی که ساواک می باید ایفا می کرد حفظ ثبات کشور بود. رژیم شاه باهدایت و زیر نظر آمریکاییها به استفاده از مریبان و متخصصان اسرائیلی اقدام نمودند و اسرائیلی ها هم با استفاده از فرصت به دست آمده، ضمن آموزش نیروهای ساواک، قسمت اعظم اطلاعات خود را درباره کشورهای عربی بین ایران و اسرائیل از طریق ساواک به دست می آوردند.

دخالت‌های بیگانگان به ویژه آمریکا در امور داخلی کشورمان بیش از هر زمان دیگر در دورانی متجلی گشت که ایالات متحده اقدامات گسترده ای را بر علیه خواست و مطالبه ملت ایران در دوران انقلاب اسلامی اسلامی صورت داد. در این مقاله به تشکیل سازمان امنیت و اطلاعات کشور که به اختصار به سازمان ساواک مشهور شده بود به عنوان نمود یکی از آشکارترین اقدامات مداخله گرانه آمریکا در امور داخلی ایران خواهیم پرداخت.

آمریکا از جنبش های ملی ایران به ویژه از جنبش های دوران حکومت دکتر مصدق و ملی شدن صنعت نفت تجربه تلخی داشت ، پس از کودتا ۲۸ مرداد به تدریج آمریکایی ها تعریفی دقیقی از امنیت ملی در ایران صورت دادند و تلاش خود را برای تقویت پایه های امنیت حکومت پهلوی دوچندان نمودند. در این زمینه، شاهد شکل گیری ساواک در سال ۱۳۳۵ توسط اعضای سیا هستیم. قانون تشکیل سازمان اطلاعات و امنیت کشور (ساواک) در اسفند ۱۳۳۵ به تصویب مجلسین شورای ملی و سنا و سپس به امضای شاه رسید. بر اساس ماده اول قانون مذکور هدف از تاسیس ساواک حفاظت از امنیت کشور و جلوگیری از هر گونه توطئه علیه مصالح عمومی کشور بود. ساواک از نظر تشکیلاتی وابسته به نخست وزیر بود و رئیس آن سمت معاونت نخست وزیر را داشت و با فرمان شاه منصوب می شد. [۱]

ساواک با طرح و برنامه ریزی مستشاران آمریکایی تاسیس شد و تیمور بختیار که تا آن زمان ریاست فرمانداری نظامی را بر عهده داشت و نزد مستشاران آمریکایی شاغل در اداره دوم ارتش محبوبیت زیادی بدست آورده بود با نظر آمریکایی ها به ریاست ساواک منصوب شد. [۲] سازماندهی ساواک توسط مستشاران آمریکایی بر اساس سازمان « سیا » [۳] انجام گرفته شد با این تفاوت که « سیا » تنها وظیفه بررسی اطلاعات خارجی را بر عهده داشت و وظیفه امنیت داخلی آمریکا بر عهده اف . بی . آی [۴] بود اما ساواک هم اطلاعات خارجی و هم امنیت داخلی را در حیطه وظیفه و اختیار خود داشت . در حقیقت ساواک از نظر کارکرد ترکیبی از وظایف دو سازمان « سیا » و اف . بی . آی را بر عهده داشت .

با تاسیس ساواک فعالیت های ضد براندازی و ضد جاسوسی از عهده شهربانی خارج شد و اداره کل سوم ساواک مشمول ضد براندازی و اداره کل هشتم آن مسئول عملیات ضد جاسوسی شد. گردآوری اطلاعات غیرنظامی از

کشورهای همسایه و کشورهای هدف از عهده رکن دوم ستاد ارتش خارج و به اداره کل دوم ساواک محول شد و اداره کل هفتم ساواک مسئول بررسی اینگونه اطلاعات گردآوری شده قرار گرفت. [۵] پس از تاسیس رسمی ساواک با توجه به خواست آمریکایی ها ساواک و سازمان جاسوسی اسرائیل وارد ارتباط و همکاری با یکدیگر شدند و ماموران ساواک را آموزش می دادند.

تشکیلات ساواک

ساواک دارای تشکیلات وسیعی بود و از سه قسمت زیر تشکیل یافته بود :

۱ - اداره کل یکم : در راس این اداره رئیس ساواک قرار داشت و شامل بخش های کارگزینی ، ارتباط و مخابرات ، عملیات سری ، بخش تشریفات ، مشاوران و بازرسان و دبیرخانه بود.

۲ - اداره کل دوم : کار این شعبه کسب اطلاعات در خارج از کشور بود و با ستاد ارتش همکاری داشت .

۳ - اداره کل سوم : این شعبه به کمیته شهرت داشت و مسئولیت حفظ امنیت داخلی کشور را به عهده داشت . کمیته مرکب از نمایندگان ارتش ، شهربانی و ژاندارمری بود.

ساواک برای اهداف زیر به وجود آمده بود :

الف) تامین امنیت منافع آمریکا و رژیم استبدادی شاه و سرکوب توده های مردم ، این سرکوب نه تنها از طریق کشتار ، شکنجه ، زندان ، تبعید ، احضار و غدغن کردن اجتماعات انجام می گرفت ، بلکه از راه هایی چون خبرچینی ، پرونده سازی ، دخالت در زندگی شخصی افراد ، توطئه چینی ، فاشیزه کردن محیط کار و زندگی ، نظامی کردن همه شئون ، ایجاد سازمان های فاشیستی صورت می گرفت و توسعه می یافت.

ب) اشاعه فرهنگ استعماری و سرکوب فرهنگ مذهبی و ملی مردم پخش و اشاعه ی فرهنگ نو استعماری گاه به طور مستقیم از طریق سازمان های جاسوسی صورت می گرفت ، مانند انجمن های دوستی ایران و آمریکا ، ایران و انگلیس ، سپاهیان صلح ، میسیون های مذهبی ، کلوب های مختلف ، کنفرانس های علمی که بودجه آن از طریق بنیادهای خصوصی و گاه از طریق ساواک تامین می شد. این سازمان با در دست داشتن رادیو ، تلویزیون ، اداره هنرهای زیبا ، سازمان هدایت جوانان ، کاخ جوانان ، بنگاه های تعاونی روستایی ، سازمان های دولتی دانشجویی به پخش فرهنگ استعماری می پرداخت . همکاری ساواک با سازمان های جاسوسی بیگانه برای توطئه ، خرابکاری ، پرونده سازی ، تربیت گروه های ضدپارتیزانی ، اجرای نقشه کودتا بود. همکاری ساواک با پلیس در کشورهای خارجی و روابط با سازمان های جاسوسی آن ها به منظور پرونده سازی برای دانشجویان مبارز خارج از کشور و توطئه علیه آنان و سازمان های آن ها بود.

پس از برکناری بختیار ریاست ساواک بر عهده پاکروان قرار گرفت و حسین فردوست با عنوان قائم مقام ساواک وارد آن سازمان شد. در این دوره ماموران ساواک توسط یکی از اساتید سازمان جاسوسی اسرائیل (موساد) تحت آموزش « بازجویی » قرار گرفتند. به نظر سیا، نقش اصلی که ساواک می باید ایفا می کرد حفظ ثبات کشور بود. [۶] رژیم شاه باهدایت و زیر نظر آمریکاییها به استفاده از مربیان و متخصصان اسرائیلی اقدام نمودند و اسرائیلی ها هم با استفاده از فرصت به دست آمده، ضمن آموزش نیروهای ساواک، قسمت اعظم اطلاعات خود را درباره کشورهای عربی بین ایران و اسرائیل از طریق ساواک به دست می آوردند. فردوست در این خصوص می گوید:

«هنگامی که از انگلستان و آمریکا درخواست اسناد ضد براندازی کردم، صلاحشان نبود که بفرستند و می خواستند که ساواک وابسته و متکی به اسرائیل باشد». همچنین اشاره میکند:

«... در آغاز، دو یا سه تیم و هر تیم مرکب از حدود ده نفر از ادارات کل عملیاتی (دوم، سوم، هشتم) برای آموزش به اسرائیل اعزام شدند. مدت آموزش هر تیم بین یک تا دو سال و نتیجه آموزش، عالی بود».

اسرائیل از آموزش و تجهیز ساواک اهدافی ذیل را پی می گرفت:

۱ - آغاز روابط

یکی از مهمترین و اصلی ترین اغراض اسرائیل در امر آموزش و تجهیز امکانات اطلاعاتی کشورهای گوناگون دست یابی به متحدانی تحت سلطه تشکیل پایگاه در نقاط مختلف جهان و برقراری و گسترش روابط رسمی دیپلماتیک است. اگرچه رژیم صهیونیستی با ارسال تجهیزات تکنولوژیک نظامی اطلاعاتی خود به منافع بیشمار مادی دسترسی پیدا می کند ولی در واقع اغراض خاص دیگری را پیگیری می کند. صهیونیست ها با وابسته کردن کشورها آن ها را تحت انقیاد خود درآورده و سران آنها را وادار به پذیرش روابط رسمی و یا شناسائی رژیم غاصب به عنوان یک کشور در عرصه جهانی می کنند.

۲ - تعمیم ارتباط اطلاعاتی

یکی از اهداف اساسی اسرائیل ایجاد ارتباط اطلاعاتی و سپس تقویت گسترش آن در ابعاد سیاسی فرهنگی و اقتصادی است. ارتباط اطلاعاتی از جایگاه ویژه ای در نزد سران صهیونیستی برخوردار است. امر آموزش و تجهیز نیز سرفصل و آغازگر ارتباط اطلاعاتی اسرائیل با دیگر کشورهاست. اسرائیل تحت پوشش آموزش در بدنه سازمان اطلاعاتی بعضی کشورها نفوذ می کند و آنگاه با گسترش روابط خود در جنبه های مختلف فنی و فرهنگی نیز رسوخ می کند. این شیوه بارها توسط اسرائیل مورد استفاده قرار گرفته است.

« در ... دهه ۱۹۵۰ و اوایل دهه ۱۹۶۰ تمامی آموزش ساواک به وسیله سازمانهای اطلاعاتی بین المللی انجام می شد اما در ۱۹۶۶ (۱۳۴۵) ساواک قادر به آموزش پرسنل خود از لحاظ مبانی کار اطلاعاتی بود. اگرچه ماموران ساواک اغلب برای آموزش تخصصی به آمریکا، اسرائیل، انگلیس، فرانسه و آلمان می رفتند و مربیانی از این کشورها گهگاه برای آموزش به ایران می آمدند. [۷]

در آن دوران روابط ایران و اسرائیل در سطحی گسترده تر و در قالب ارتباطهای دوجانبه و سه جانبه ادامه داشت :
« ... بتدریج ساواک در زمینه آموزش به خودکفایی رسید و اساتید کافی تربیت شد ولی رابطه با اسرائیل قطع نشد و گاهی از اساتید اسرائیلی دعوت به عمل می آمد و گاهی هیئتهای ۵- ۶ نفره در مواردی که استاد مربوطه نمی توانست به تهران بیاید به اسرائیل اعزام می شد. ... » [۸]

۳- تشکیل سازمان اطلاعاتی مشابه

نیروهای اطلاعاتی کشوری که به آموزش و بازسازی سازمان اطلاعاتی و امنیتی کشور دیگر مبادرت می کند خواسته یا ناخواسته و در درازمدت می کوشد سازمانی مشابه سازمان خود بازسازی و پرورش دهد. برای نمونه در ابتدا آمریکایی ها با تاسیس « سازمان اطلاعات و امنیت کشور » در صدد برآمدند تا سازمان فوق را عینا شبیه سازمان های سیا و اف . بی . آی بازسازی کنند و در راستای اغراض خود مورد استفاده قرار دهند. اسرائیل پس از حضور در صحنه آموزش و تجهیزات ساواک ساختار آن را به گونه ای مشابه سازمان های اطلاعاتی خود سامان داد. به عبارت دیگر « سازمان اطلاعات و امنیت کشور » طی یک برنامه ریزی منظم و دقیق به شعبه ای از سازمان های جاسوسی اسرائیل تبدیل شد. لذا اسرائیل نیز از فرصت حضور در ایران پهلوی - به عنوان یک کشور اسلامی و خصوصا شیعه استفاده کرده از آن به عنوان نیرویی متحد و کارا در پشت سر کشورهای اسلامی بهره مند می شد. استخدام نیرو در دوره های آموزشی به اسرائیل اختصاص نداشت و کشورهای دیگر نیز بهانه آموزش سعی می کردند نیروهای مستعد را شناسایی و سپس آنها را به استخدام سازمان مطبوع خویش درآورند. از جمله می توان به عملکرد (سیا) در سال های اولیه تاسیس ساواک و زمان آموزش توسط کارشناسان آمریکایی در ایران اشاره کرد. سیا در این دوره می کوشید روابط نزدیک با ساواک را حفظ کند تا بر فعالیتها و کارآیی ساواک نظارت داشته باشد و با این هدف تلاشهایی برای به استخدام درآوردن پرسنل ساواک به عضویت سیا انجام می شد.

مطالب ارائه شده به خوبی گویای اهداف ایالات متحده از تاسیس ساواک می باشد. آمریکایی ها با تاسیس ساواک و در ادامه با هدایت آن به سمت اسرائیل به دنبال تامین منافع خود بودند لهذا ترتیباتی را ایجاد نمودند تا با رشد دیکتاتوری محمدرضا پهلوی و حمایتها همه جانبه از او به عنوان یکی از مزدوران خود در خاورمیانه و از بین بردن آزادی مردم ایران توسط رژیم دیکتاتوری و ظالم پهلوی منافع خود را بیش از پیش تثبیت نمایند و در نمونه ای دیگر از تاریخ معاصر ایران بدخواهی و کینه توزی خود به ملت ایران را به اثبات برسانند.

پی نوشت ها:

- [۱] - پیتراوری تاریخ معاصر ایران ج ۳ ترجمه محمد رفیعی مهرآبادی عطایی چاپ دوم ۱۳۷۱ بخش ضمیمه ص ۹۰
[۲] - حسین فردوست ظهور و سقوط سلطنت پهلوی ج ۱ تهران انتشارات اطلاعات چاپ اول ۱۳۷۰ صص ۴۱۷- ۴۱۶ و ۴۲۳

[۳] - Agency ACentral Intelligence . C . I :

[۴] - Investigation Federal Bureau of

- [۵] - حسین فردوست ظهور و سقوط سلطنت پهلوی ج ۱ تهران انتشارات اطلاعات چاپ اول ۱۳۷۰ ص ۴۹۴
- [۶] - کریستین دلانوا ساواک ترجمه عبدالحسین نیک شهر طرح نو چاپ اول ۱۳۷۱ ص ۲۲۲
- [۷] - سیاست خارجی امریکا و شاه بنای دولتی دست نشانده در ایران مارک . ج . گازیوروسکی ; ترجمه : فریدون فاطمی نشر مرکز تهران ۱۳۷۱ ص ۲۰۴.
- [۸] - ظهور و سقوط سلطنت پهلوی موسسه مطالعات و پژوهشهای سیاسی ج ۱ ص ۴۴۵.